

13A Májovci, česká literatura 60. a 70. let 19. století

Revoluce 1848; absolutistická vláda Františka Josefa I. (1848-1916); bachovský absolutismus (1852-1859); snaha o likvidaci národního života; založen deník *Národní listy*, časopisy *Čas*, *Lumír*; vznik Sokola, Hlaholu, Umělecké besedy, Svatoboru; 1862 otevřeno Prozatímní divadlo, 1868 započeti stavby Národního divadla; „časy zaživa pohřbené“.

Májovci = název mladé generace spisovatelů, odvozený od almanachu **Máj** (1858). Přihlásili se k odkazu K. H. Máchy.

Program:

odvrat od minulosti k přítomnosti
rozhled po evropské kultuře
snaha zobrazovat skutečnost (realismus)
umělecká svoboda
sociální otázky, prosazovat demokratické ideály
vytvořit novou literaturu

Redaktorem almanachu byl Josef Barák; přispěvatelé Erben, Němcová, Sabina, Frič, Světlá, Hálek, Neruda, Heyduk, Mayer, Podlipská.

Jan Neruda (1834-1891)

Realistický, kritický autor, sbírky základem novodobého českého básnictví:

Hřbitovní kvítí; **Knihy veršů** (b. Dědova mísa); **Písně kosmické** (b. Jak lvové bijem o mříže, Seděly žáby v kaluži); **Balady a romance** (b. Romance helgolandská, Romance o Karlu IV., Balada dětská, Balada tříkrálová); **Prosté motivy**; **Zpěvy páteční**.

Povídky malostranské (13 povídek, např. Pan Ryšánek a pan Schlegl, Doktor Kazisvět, Jak si pan Vorel nakouřil pěnovku...), drobnokresba.

Arabesky

fejetony Δ

Psal i divadelní hry, neúspěšné.

Vítězslav Hálek

Psal optimistické verše, plné pohody, smířlivosti, harmonie a lásky. Ve své době velmi oblíben!

poezie: **Večerní písně**; **V přírodě**; **Pohádky z naší vesnice**

próza: **Muzikantská Liduška**; **Na statku a v chaloupce**; **Na vejminku**; **Poldík rumař**

dramata: **Král Vukašín**

Karolína Světlá (vl. jm. Johanna Rottová)

Zakladatelka českého vesnického románu. Nešlo jí o realisticky věrné vylíčení skutečného života, ale kladla důraz na typ hlavního hrdiny, do něhož přenesla své představy a myšlenky (zejména emancipované ženské postavy).

městské prózy: **Černý Petříček**

ještědské romány: **Vesnický román**; **Kříž u potoka**; **Kantůrčice**; **Frantina**; **Nemodlenec**

historické romány: **Poslední paní Hlohovská**; **Zvonečková královna**

Jakub Arbes

Autor romanet.

Đábel na skřipci; **Svatý Xaverius**; **Newtonův mozek**; **Sivoooký démon**; **Poslední dnové lidstva**

sociální romány: **Kandidáti existence**; **Štrajchpudlíci**

Další autoři družiny májové: **Rudolf Mayer**, **Adolf Heyduk**, **Gustav Pflieger Moravský**, **Alois Vojtěch Šmilovský**, **Sofie Podlipská**.

13B Zájmena a číslovky

Zájmena zastupují podstatná a přídavná jména nebo na ně odkazují. Ve větě mohou plnit role jmen, která zastupují. Plnovýznamový slovní druh. Určujeme mluvnické kategorie pádu, čísla, rodu.

Druhy zájmen:

osobní *já, ty, on, my, vy, oni, se*

přivlastňovací *můj, tvůj, jeho, její, náš, váš, jejich, svůj*

ukazovací *ten, tento, tenhle, onen, takový, týž, tentýž, sám*

tázací *kdo, co, který, jaký, čím*

vztažná *kdo, co, který, jaký, čím, jenž*

neurčitá *ně-, lec-, leda-, málo-, -koliv, -si, všechen, každý*

záporná *nikdo, nic, nijaký, nič, žádný*

Skloňování zájmen:

Bezrodá: ve všech třech rodech stejné tvary, mají zvláštní skloňování

já; mne, mě; mně, mi; mne, mě; mně; mnou

ty; tebe, tě; tobě, ti; tebe, tě; tobě; tebou

Rodová: v jednotlivých rodech mají různé tvary		
skloňování	vzor	zájmena
zájmenné	ten	tento, onen, kdo, kdosi, kdokoli, nikdo...
	náš	váš, co, jenž, něco, cosi, nic, on, všechen...
adjektivní	mladý	můj, tvůj, svůj, takový, týž, sám, jaký, který, každý, nijaký, žádný...
	jarní	její, jejíž, čím, nič, něčí...
nesklonné	-	jehož, jejichž; jeho, jejich

Číslovky jsou slova číselného významu. Vyjadřují počet, pořadí atd. Skloňují se.

Plnovýznamový slovní druh. Ve větě jsou nejčastěji přívlastkem shodným. Určujeme kategorii pádu.

Číslovky určité: označují počet přesně, lze je vyjádřit číslicí

Číslovky neurčité: označují počet jen obecně

Druhy číslovek:

druh	význam	otázka	příklad určité	př. neurčité	vzory
základní	vyjadřují počet	kolik?	<i>tři, polovina</i>	<i>několik</i>	obvykle dle podstatných jmen
řadové <u>píšeme za nimi tečku</u>	označují pořadí	kolikátý? který?	<i>osmý</i>	<i>několikátý</i>	jarní, mladý
druhé	označují počet druhů	kolikery?	<i>troje, trojí</i>	<i>několikerý, -y vícero</i>	jarní, mladý
násobné	vyjadřují počet opakování a násobnost	kolikrát? kolikanásobný?	<i>pětkrát pětinasobný</i>	<i>mnohokrát několikanásobný</i>	nesklonné mladý